

Handboek Enneagramtype interview

EEN PRAKTISCHE
HANDLEIDING OM JE
TYPE TE BEPALEN

Elly Voorend & Piet van Haaster

Voorend, Elly & Haaster, Piet van

Handboek Enneagramtype-interview
een praktische handleiding om je type te bepalen

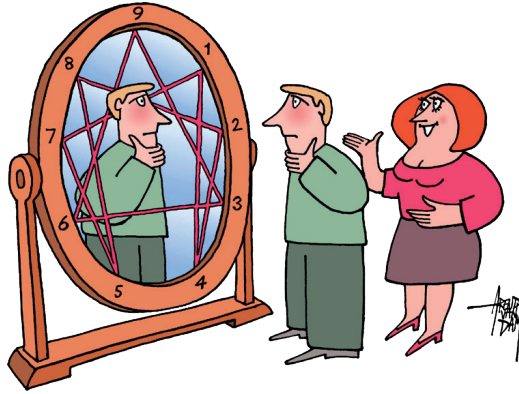
© 2019 Corael Opleidingen
Blauwkapelseweg 52
3731 ED De Bilt
(030)2200355
www.corael.nl
info@corael.nl

Eindredactie: Harriët Teijen
Vormgeving: Studio de Boer
Illustraties: Arend van Dam
Druk: Practicum - Soest

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN: 978-90-816358-0-6
NUR: 770 Psychologie algemeen
1e druk 2019

Inhoud

1. OVER DIT BOEK	7
2. WAT IS HET ENNEAGRAM?	11
2.1 Inzicht in je persoonlijkheid	
2.2 Verschil met andere typeringsmodellen	
2.3 Het enneagramsymbool	
2.4 Geschiedenis van het enneagram	
2.5 De waarde van het enneagram	
3. BEGRIPPEN IN HET ENNEAGRAM	19
3.1 Het wapenschild	
3.2 Begrippen uit de Transactionele Analyse	
3.3 Hoofd-, hart- en buikcentrum	
3.4 Vleugeltypen	
4. DE NEGEN ENNEAGRAMTYPEN	33
4.1 Type 1: Hervormer	
4.2 Type 2: Helper	
4.3 Type 3: Bereiker	
4.4 Type 4: Romanticus	
4.5 Type 5: Onderzoeker	
4.6 Type 6: Loyalist	
4.7 Type 7: Enthousiasteling	
4.8 Type 8: Leider	
4.9 Type 9: Vredestichter	
5. HOE BEPAAL JE IEMANDS ENNEAGRAMTYPE?	79
5.1 Erover lezen	
5.2 Enneagramtest	
5.3 Enneagram-panelinterview	
5.4 Enneagramtype-interview	

6. HET ENNEAGRAMTYPE-INTERVIEW	83
6.1 Wat is het?	
6.2 Oefening baart kunst	
6.3 Volgorde van vragen	
6.4 Aandachtspunten	
6.5 Tijdsduur interview	
6.6 Introductie van het interview	
7. INTERVIEWFASE 1: TYPE-SPECIFIEKE VRAGEN	93
7.1 Openingsvragen	
7.2 Vragen voor type 3, 6 en 9	
7.3 Tussenstand	
7.4 Vragen voor de overige typen	
7.5 Het resultaat	
8. INTERVIEWFASE 2: ONDERSCHIEDENDE VRAGEN	123
8.1 Veelvoorkomende verwarringen tussen twee typen	
8.2 De onderscheidende vragen per type	
9. BEWUSTWORDING EN GROEI	199
9.1 Loskomen van automatische reactiepatronen	
9.2 De weg naar groei voor elk type	
9.3 Focussen van aandacht	
LITERATUURLIJST	207
DANKWOORD	209
OVER DE AUTEURS	211
ANDERE PUBLICATIES VAN DE AUTEURS	213
BIJLAGEN	217
1. Overzicht enneagramtypen	
2. Gedrag onder stress en in ontspanning	
3. Kenmerkende TA-concepten voor de negen enneagramtypen	
4. Enneagramtest	
5. Samenvatting vragenlijst enneagramtype-interview	

1. Over dit boek

Wij werken nu ruim 30 jaar met het enneagram. We geven er trainingen in, gebruiken het in onze coaching en counseling en sinds 2004 geven we er uitgebreide opleidingen in. We hebben inmiddels duizenden mensen getraind in het enneagram. Je kan wel zeggen, het enneagram is onze passie!

In 2011 schreven we ons eerste boek over het enneagram: *Kleine ego's grote zielen - Negen ego's blootgelegd met het enneagram*. In dat boek gaan we uitgebreid in op de achtergrond van het enneagram, de negen enneagramtypen en op onze ervaringen met het werken met mensen en het enneagram.

HET ENNEAGRAMTYPE-INTERVIEW

Dit boek gaat een stap verder en focust op het afnemen van een enneagramtype-interview. Zo'n interview is bedoeld als hulpmiddel om te ontdekken welk enneagramtype iemand heeft. Het is vaak een diepgaand gesprek over drijfveren en hoe iemand in het leven staat. Dit vraagt veel kennis en zorgvuldigheid van de interviewer en bereidheid tot openheid en zelfonderzoek van de geïnterviewde.

Enneagram-deskundige Helen Palmer (2002) leerde ons dat je vaardig wordt in het afnemen van type-interviews door het veel te doen én zelf een eigen vragenlijst te ontwikkelen. Door je eigen vragenlijst te maken en naderhand te toetsen of de persoon zich herkend heeft in jouw type-advies, kun je de vragenlijst aanscherpen. Hierdoor leer je het enneagram ook steeds beter kennen.

We hebben gemerkt dat het een flinke inspanning en veel kennis vraagt om de negen typen te onderscheiden. Juist omdat iedereen alle emoties in zich heeft en zich ook op verschillende manieren kan gedragen.

Een gedegen vragenlijst helpt je sneller inzicht te geven in de kern-issues waarin de enneagramtypen verschillen van elkaar. Zo weet je als interviewer waar je op moet focussen. Van daaruit kun je door te oefenen je ervaring met het enneagram en je vragenlijst uitbreiden.

In dit boek maak je kennis met een uitgebreide vragenlijst en leer je hoe die te gebruiken. De vragenlijst bevat een set onderscheidende vragen, om de uitslag verder te verfijnen.

VOOR WIE IS DIT BOEK?

We hebben dit boek geschreven voor de professional die al langer bekend is met het enneagram en (beter) wil leren om type-interviews af te nemen. Maar ook voor de (beginnende) geïnteresseerde is het boek zeker leesbaar en de moeite waard ter verdieping in de enneagramtypen. Het type-interview is behulpzaam als je jezelf beter wilt begrijpen aan de hand van je enneagramtype. We verwijzen de beginnende geïnteresseerde ook naar ons eerste boek *Kleine ego's grote zielen* (2011). Daarin gaan we uitgebreider in op de negen verschillende enneagramtypen.

INHOUD

Hoofdstuk 2 is een korte introductie in het enneagram. Wat is het, hoe is het ontstaan en wat heeft het te bieden? In hoofdstuk 3 geven we een overzicht van bepaalde begrippen behorende bij het enneagram en begrippen uit de Transactionele Analyse (een theorie over de persoonlijkheid, de persoonlijkheidsontwikkeling en communicatie) die behulpzaam zijn bij het type-interview.

In hoofdstuk 4 volgt een kennismaking met de negen persoonlijkheidstypen van het enneagram.

Er zijn verschillende hulpmiddelen om een eerste indruk van iemands enneagramtype te krijgen. We lichten ze toe in hoofdstuk 5. In hoofdstuk 6 duiken we in de methode van het type-interview, gevolgd door de standaard vragenlijst, met een uitleg per vraag (hoofdstuk 7) en een uitgebreid overzicht van onderscheidende vragen (hoofdstuk 8).

Uit het type-interview komt een resultaat: het enneagramtype waar iemand het meest mee overeen heeft. Die kennis opent de weg naar bewustwording en geeft ruimte voor persoonlijke en spirituele groei. Hoofdstuk 9 geeft per enneagramtype een aantal concrete adviezen om mee te nemen op die weg.

HET EFFECT VAN MIS-TYPEREN

Mensen die zichzelf typeren of door anderen worden getypeerd en dit ook in eerste instantie herkennen, kunnen zich met dit resultaat steeds meer gaan identificeren. Niet bewust dat zij ook blinde vlekken hebben die bij nader zelfonderzoek of verdere bestudering van het enneagram aan het licht kunnen komen. Wellicht ontdekken zij later eigenlijk een ander type te zijn. Dit kan voelen als verraad aan henzelf en daarom moeilijk zijn om dit ‘nieuwe’ type te accepteren. ‘Ken ik mezelf dan zo slecht?’ Iemand kan zich zelfs schamen als hij hierover al langere tijd met anderen over heeft gesproken.

ADVIES: BLIJF OPEN STAAN

Een belangrijk advies dat we hierbij willen meegeven als je een type-interview afneemt: blijf open en blijf je gedurende het proces steeds weer afvragen: ‘Wat als het niet waar is wat ik nu denk?’ Net zolang tot je oprecht voelt dat het klopt, wetende dat overdracht en projecties vaak een rol spelen in dit proces. Dit geldt zowel voor interviewer als de geïnterviewde en voor wie dit boek voor eigen onderzoek gebruikt.

We hebben dit boek geschreven in de hij-vorm. Uiteraard bedoelen we hier hij/zij mee.

Wij wensen je veel plezier met de hulpmiddelen in dit boek en hopen dat we daarmee een bijdrage kunnen leveren aan het verspreiden van de kennis van het enneagram in Nederland.

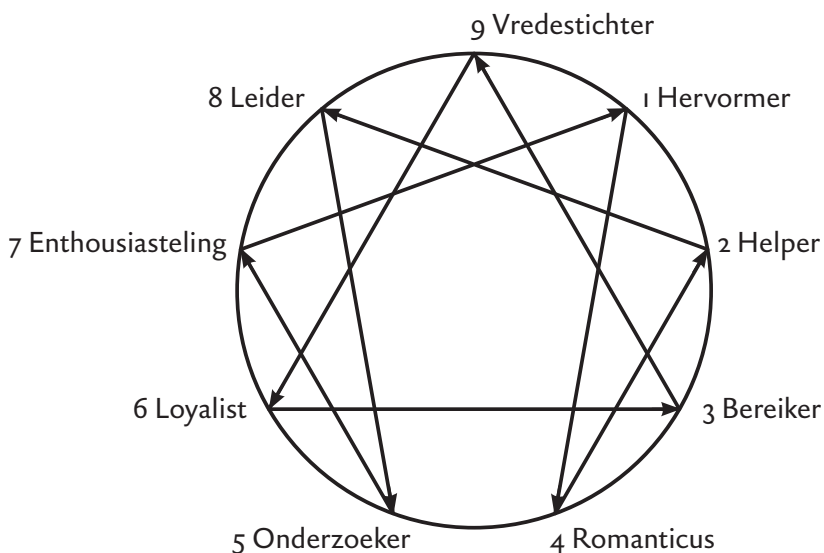
[Elly Voorend en Piet van Haaster](#)

4. De negen enneagramtypen

In dit hoofdstuk beschrijven we de kenmerken van de negen enneagramtypen en hun onderliggende drijfveren. Ze worden aangevuld met herkenbare gedragskenmerken, non-verbale gedragskenmerken en de TA-scriptkenmerken, zoals die zijn beschreven in het vorige hoofdstuk.

De uitleg over de enneagramtypen is beschreven in hoofdlijnen. Het is met name bedoeld als geheugensteun voor degenen die zich al eerder verdiept hebben in de materie en type-interviews (gaan) afnemen. Maar ook voor de 'beginner' is dit overzicht interessant; eigenlijk voor iedereen die zichzelf of anderen beter wil leren kennen met behulp van het enneagram.

Wil je meer uitgebreide informatie over de achtergronden van de negen enneagramtypen, dan verwijzen we je naar het boek *Kleine ego's, grote zielen* (Voorend 2011).

Figuur 9. De negen enneagramtypen.

4.1 Type I: Hervormer

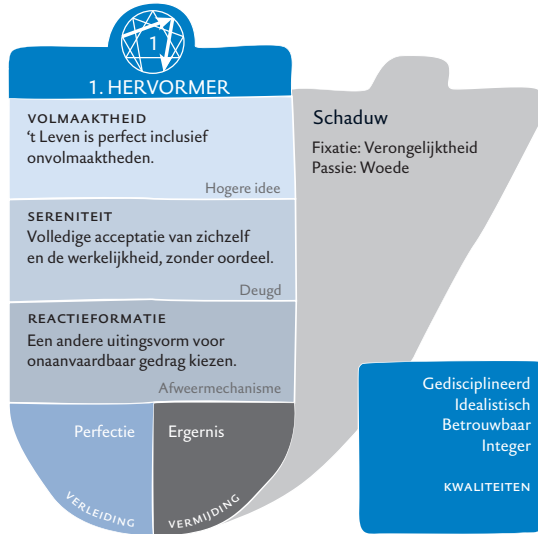
PERSONLIJKE ERVARING VAN EEN TYPE I

'De wereld is niet perfect. Ik zet me in voor verbetering.'

'Ik zie mezelf als een evenwichtig en betrouwbaar mens. Iemand die eerlijk en rechtvaardig in het leven staat en goed kan aangeven waar iets fout zit. Ik zie fouten onmiddellijk en ik heb een sterke behoefte om daarover iets te zeggen of er wat aan te doen. Dat kan heel confronterend zijn voor anderen. Toch kan ik het niet laten om mensen te corrigeren. Ik voel me snel verantwoordelijk en zie meteen wat er moet gebeuren in een bepaalde situatie. Ik vertrouw daarbij op mijn eigen oordeel en ik ben daar moeilijk van af te brengen. Als ik eenmaal weet hoe het zit, dan kan ik dat overtuigend en beargumenteerd overdragen. In mijn verwachtingen van mezelf en anderen hanteer ik hoge normen en waarden. Hierin ben ik erg kritisch. "Het moet goed

zijn.” Ik wil het beste leveren, maar het kan altijd beter, nog perfecter. Dat kost me ook veel energie. Soms zou ik wel nonchalanter willen zijn, minder aangepast en minder braaf. Ik kan me moeilijk ontspannen. Ik werk hard, neem mijn verantwoordelijkheid en doe mijn plicht. Vaak erger ik me aan mensen die dat niet doen en de kantjes ervan aflopen. Ik blijf echter beleefd, ook als het me irriteert.’

ZELFBEELD 'Ik heb gelijk, ik doe het juiste'
OVERTUIGING 'Als ik het juiste doe, volmaakt ben, dan ben ik oké'

Type Een is een idealistisch, principieel en rationeel type. Een toegewijde werker met een groot verantwoordelijkheidsgevoel, een hoge moraal en sterke overtuigingen.

Integer, praktisch, betrouwbaar, betrokken en krachtig. Overtuigd van zichzelf, kritisch en perfectionistisch, oordelend. Hij kan ook intolerant zijn, geneigd zijn het beter te weten en de Ouderrol op zich nemen, waarbij de ander zich klein voelt.

De spirituele zienswijze³ 'dat je volmaakt bent zoals je bent', heeft het Een-kind verloren en vervangen door: mensen worden niet geaccepteerd zoals ze zijn, maar wel als ze perfect en volmaakt zijn. Het leven is echter niet volmaakt en dit roept bij deze mensen woede op.

³ Bron van de spirituele zienswijze in dit boek is Palmer (1997).

Het gevolg hiervan is een innerlijke drang om zichzelf en/of de omgeving/wereld te hervormen naar het juiste ideaal. Zij zijn daarin hun eigen waarheid als dé waarheid gaan zien: 'Ik heb gelijk'.

Een zetten zich in om zichzelf, de ander of de wereld te verbeteren, waarbij het nooit goed genoeg is. Zij willen zelf het juiste voorbeeld zijn voor anderen; beheerst, gecontroleerd, correct en politiek-, voedsel- en milieubewust. Alles moet voldoen aan strenge innerlijke maatstaven, waardoor de overtuiging ontstaat het zelf bij het rechte eind te hebben en oké te zijn. Bij anderen kan daardoor het gevoel ontstaan tekort te schieten, niet oké te zijn. Met hun kritische instelling zijn Een geneigd anderen te wijzen op dat wat naar hun idee niet goed is, hoe de ander zich behoort te gedragen, volgens regels en procedures.

Karakteristieke conflicten:

'Ik heb gelijk, jij niet', de Een weet van geen wijken, graaft zich in kritische stellingname in, valt terug op regels en de letter van de wet (Palmer, 1997).

Positieve kwaliteiten:

Een signaleren zaken die niet integer zijn en gaan daar met kracht voor staan. Zij leveren een belangrijke bijdrage aan de ethische waarden van het gezin, bedrijf of de maatschappij, ongeacht de consequenties die dat voor hen persoonlijk heeft.

SPECIFIEKE GEDRAGSKENMERKEN

- Woede is de motivatie (passie).
- Woede blijft binnen, ingehouden, onderdrukt of zich uitend in gerechtvaardigde boosheid (volgens eigen normen).
- Wil goed zijn en het juiste doen, streeft naar perfectie.
- Neigt tot oordelen en vergelijken, sterke innerlijke criticus; ook kritisch op anderen.
- Hoog verantwoordelijkheidsgevoel, werk komt voor plezier.
- Eigen waarden zijn onafhankelijk van anderen. Toch erg gevoelig voor lof en kritiek.
- Heeft de neiging impulsen en behoeften te onderdrukken.
- Stelt uit door detaillisme en perfectionisme en is hierover onzeker.

NON-VERBALE GEDRAGSKENMERKEN

Houding en gedrag

Formeel, serieus, vriendelijk, keurig, verzorgd, hardwerkend, verantwoordelijk.

Gecontroleerd, rechtop, strak, kan krampachtig en rigide worden.

Spreekstijl

Linguïstisch correct, helder, stellig, zorgvuldig. Soms wat afstandelijk, een oordelende, normerende stijl. Heeft de neiging de ander te vertellen wat goed en niet goed is of wat de ander beter kan doen, vanuit een Kritische of Voedende Ouderrol.

In de communicatie uitgebreid en volledig, moeite om onderdelen over te slaan of in te korten.

Gezichtsuitdrukking

Soms een strenge en vaak een neutrale blik.

Omgang met gevoelens

Gecontroleerde uiting van negatieve emoties: ontevredenheid of afkeuring is niet zichtbaar.

Kan iets anders laten zien dan wat hij voelt (reactieformatie): bijvoorbeeld onbewogenheid bij boosheid, zich weinig geraakt tonen bij kwetsing of vrolijk doen / glimlachen als hij het met je oneens is.

VEELVOORKOMENDE TA-SCRIPTKENMERKEN

Functionele egotoestand	Structurerende Ouder
Existentiële levenspositie	IK+ JIJ-
Drivers	Wees perfect Wees sterk Schiet op
Injuncties	Wees geen kind Voel niet Kom niet dichtbij Heb geen behoeften
Spelen	Schoonheidsfoutje Waarom doe je niet, ja maar Ik weet hoe het zit

8. Interviewfase 2: onderscheidende vragen

De tweede fase in het type-interview doorloop je niet standaard. Je doet dit alleen als je na de vragenlijst uit eerste fase nog twijfelt. Fase 2 bestaat uit onderscheidende vragen: ze zijn bedoeld om het onderscheid tussen twee typen verder uit te kristalliseren.

Soms vertonen twee enneagramtypen namelijk hetzelfde gedrag. Het onderscheid ligt steeds in het verschil tussen de onderliggende motivaties, de passies van beide typen.

Het doel van de onderscheidende vragen is om die verschillen te verhelderen. Zo kun je het type van de geïnterviewde beter herkennen.

Onderscheidende vragen kunnen op twee manieren worden gesteld: in de vorm van óf-óf vragen, of door twee stellingen voor te leggen waaruit de geïnterviewde kan kiezen.

Bijvoorbeeld:

1. Twijfel je vaak nadat je een besluit hebt genomen, of voeg je meteen de daad bij het woord?
2. Welke stelling past het meest bij jou?
 - a. Als ik een besluit heb genomen, twijfel ik daarna vaak toch nog.
 - b. Als ik een besluit eenmaal heb genomen, blijf ik daar ook bij.

Stel steeds één vraag rond hetzelfde thema. Wij hanteren in dit hoofdstuk beide vormen door elkaar.

8.1 Veelvoorkomende verwarringen tussen twee typen

Verwarring tussen twee enneagramtypen komt voor sommige combinaties vaker voor dan voor anderen. Type 1 en type 6 kunnen bijvoorbeeld sterk op elkaar lijken omdat ze allebei kritisch en perfectionistisch kunnen zijn. Soms is er verwarring over twee naast

elkaar liggende typen: je hebt dan niet helemaal helder welke nu echt de drijfveer aanduidt. Is er bijvoorbeeld sprake van een 5 met een 6-vleugel of 6 met en 5-vleugel?

Figuur 9. De meest voorkomende verwarringen tussen twee typen.

Typen	Overeenkomsten
1 en 2	1 met 2-vleugel en 2 met 1-vleugel kunnen allebei kritisch en hulpvaardig zijn.
1 en 4	Kunnen allebei kritisch en perfectionistisch zijn.
1 en 6	Kunnen allebei kritisch en perfectionistisch zijn.
2 en 7	Kunnen allebei hulpvaardig zijn en moeite hebben met nee zeggen.
2 en 8	Kunnen allebei hulpvaardig zijn, de strijd aangaan en weten wat goed is voor de ander.
2 en 9	Kunnen allebei hulpvaardig zijn en moeite hebben met nee zeggen.
3 en 8	Kunnen allebei ambitieus en doelgericht zijn.
4 en 7	Kunnen allebei opgewekt zijn en saaiheid vermijden.
5 en 6	Kunnen zich allebei sterk terugtrekken en analytisch zijn.
5 en 9	Kunnen zich allebei sterk terugtrekken en rationeel zijn.
7 en 8	7 met 8-vleugel en 8 met 7-vleugel kunnen allebei sterk aanwezig zijn, hun kwetsbaarheid niet laten zien en plezier brengen door middel van kwinkslagen en humor.
7 en 9	Kunnen allebei de harmonie bewaren, het positieve zien en opties open houden.
8 en 9	8 met 9-vleugel en 9 met 8-vleugel kunnen allebei een kalme, rustige en stevige energie hebben.

In dit hoofdstuk geven we onderscheidende vragen voor alle mogelijke combinaties tussen twee typen. Bij elke combinatie leggen we uit waarom deze typen op elkaar kunnen lijken.

Omdat het enneagram negen verschillende typen onderscheidt, leidt dit tot 36 mogelijke combinaties.

8.2 De onderscheidende vragen per type

De onderscheidende vragen hebben we op numerologische volgorde opgenomen. Zoek je onderscheidende vragen tussen bijvoorbeeld het type Acht en Twee, zoek deze dan op bij het type met het laagste nummer. Dus kijk bij de Twee en zoek daar naar de combinatie Twee-Acht.

Per combinatie hebben we tien vragen of stellingen opgenomen. Vraag de geïnterviewde hierop **intuïtief** te reageren met wat het beste bij hem past.

I-2

De typen Een en Twee kunnen allebei hoge normen en waarden hebben. Daardoor kunnen zij allebei perfectionistisch en kritisch zijn én anderen willen helpen. Het verschil is dat het perfectionisme en criticisme van de Een voortkomt uit een ethisch normbesef (dit hoort niet, zo moet het of dit is niet correct) en bij de Twee het meer te maken heeft met de eis helpend en zorgend te moeten zijn. De Twee weet daardoor ‘wat goed is voor de ander’ en is vooral kritisch over het contact en of hij wel voldoende heeft gedaan voor de ander. Ofwel: meer kritisch over zijn ‘identiteit’ dan over het ‘goed of perfect’ genoeg hebben gedaan. Wanneer een type Twee een kritische ouder heeft gehad, dan kan hij ook uitermate kritisch zijn naar anderen en lijken op een Type Een.

1. Als je zou móeten kiezen, wat vind je dan belangrijker:

- 1. Dat iets goed en correct is? Of:
- 2. Dat je nodig gevonden wordt?

2. Over je eigen mening, wat herken je meer?

- 1. Ik heb een sterke mening en maak deze kenbaar aan de ander.
- 2. Ik kan krachtig met een eigen mening starten maar het vervolgens kleiner maken om het contact met de ander te behouden.

3. Waar ben je in eerste instantie op gericht:

- 1. Wat goed en fout is, hoe het hoort? Of:
- 2. Op de behoeften van anderen en wat jij daarin kunt betekenen?

4. Als mensen moeite met je hebben, is dat eerder omdat:

- 1. Je kritisch bent en de ander het gevoel heeft ‘nooit’ iets goed te doen? Of:
- 2. Omdat je weet wat goed is voor de ander en je daardoor dominant overkomt?

5. Als je zou móeten kiezen, wat is eigenlijk je ideaal:

- 1. Het juiste doen en een goed voorbeeld zijn voor anderen? Of:
- 2. Belangrijk zijn en daarmee geliefd?

6. Waartoe ben je eerder geneigd:

- 1. Om een Kritische Ouderrol aan te nemen ('Dit is niet goed')? Of:
- 2. Om de Voedende/Zorgende Ouderrol aan te nemen ('Dit heb jij nodig' of 'dit moet je doen')?

7. Wat is belangrijker voor je:

- 1. Je taken goed volbrengen? Of:
- 2. Aardig gevonden worden?

8. Waarin herken je je meer?

- 1. Ik ben perfectionistisch en gedetailleerd en krijg daardoor taken soms niet af.
- 2. Ik laat me afleiden van mijn taken door vragen van anderen en krijg daardoor taken soms niet af.

9. Welke emoties heb je vaker:

- 1. Frustratie en irritatie? Of:
- 2. Verdriet en je niet gewaardeerd voelen?

10. In welke rol herken je je meer:

- 1. De rol van verbeteraar? Of:
- 2. De rol van helper?

Eigen vragen

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....